

II. Řízení trestní důchodkové.

Rovněž i v řízení o přestupcích důchodkových nesmí vrchní soud k odvolání nebo k žádosti o milost nebo k zakročení osob jednajících ve jménu obviněného nebo k žádosti ručitele změnit v neprospěch obviněného rozsudek, proti němuž podáno bylo odvolání nebo žádost za milost. Tím však není vyloučeno zrušení rozsudku a zavedení lepšího řízení, sporována-li v řízení očividná neplatnost (§ 863 trest. z. důch.).

Regál horní.

I. Pojem.

Regál horní jest zeměpanské právo výsostní, jímž vyhrazeny jsou určité nerosty vyskytující se v přirozených ložiscích svých výlučnému panství zeměpána (§ 3 hor. zák.).

II. Dějiny.

V říši Německé zahrnovalo v sobě beze vší pochybnosti již od dob nejstarších právo moci královské i regál horní a solní. Když císař Bedřich I. konal na polích ronkalských říšský sněm, vysloven a stanoven byl pojem regalií v dosavadním významu jich, a pojem tento rozšířen i na hornictví. Regál horní udíleli na příště zeměpánové zvláštními výsadami knížatům voličům; ve zlaté bule Karla IV. z r. 1356 (kap. 9, § 1) propůjčena tato praerogativa královská trvale knížatům voličům. Když pak způsobem tímto uvedeni byli v držbu regálu horního knížata voličové, zasazovali se oň i ostatní říšská knížata. Výsledek snah těchto byl, že poněmhu nebyl propůjčován regál horní jako zvláštní výsada, nýbrž nabyl rozšířené formy tehdejších lén; regál horní dědil se pak s držitelem na držitele; ba dokonce nebyl později regál horní udílen jako určitý předmět lenní, nýbrž současně s ostatními knížecími právy.

V čas míru vestfálského nepožadoval se již hrubě na knížatech důkaz o tom, z jakého právního důvodu odvozovali a vykonávali mnohé někdejší královské regály, neboť snaha jednotlivých knížat nesla se k tomu docílení nejen potvrzení jednotlivých práv výsostních, nýbrž plné a neobmezené výsosti zemské.

Regálem horním zabývala se též nejstarší práva horní a řády horní. Horní práva: jihlavské (z r. 1086), tridentské (z r. 1185), jáchymovské (z r. 1584) vytýkala podmínky, za kterých nabýti lze práva ku provozování hornictví. Zeměpanský horní regál byl sice stále právem, hledati výhradně sám určité nerosty; avšak vedle toho pozůstávalo právo, udíleti i třetím osobám hornictví v léno. Právo lenníkové bylo dominium utile, jemuž odpovídalo zeměpánovo dominium directum. Toto přímé panství zračilo se v tom, že po případě mohlo na zeměpána přejíti zpět horní vlastnictví, dále v právu předepisovati určitou horní dávku a v právu prodávati vytěženou rudu; dále v tom, že zeměpán oprávněn byl vydávati zvláštní zákony a svěřiti jich provedení zřízenými úředníky a konečně v právu užití dobytého zlata a stříbra k ražení mincí. Svoboda těžení byla vázána těmito právě podmínkami.

V 17. a 18. století nabylo vrchu přesvědčení, že jest hornictví důležitým živlem v národním hospodářství, a v rádech horních této periody viděti lze sloučení povahy regálu horního se zásadami správy policie horní; máť stát — jakž poznamenává magdeburský řád horní z r. 1772 — věnovati péči svou provozování hornictví, »aby regál tento po zákonu a ve prospěch veřejného blaha byl spravován.«

Mohutný rozvoj průmyslu doby nynější zasáhl v míře neobyčejné i hornictví, takže vzrůstající se rozsah hornictví vedl k novým formám a zásadám. Emancipoval se hornictví, tento mocný činitel života hospodářského, ze soustavy náležející dobám dřívějším a přivedilo i na pole své zásadu svobody. Byť pak i rak. zákon horní označoval regál horní (v § 3 zák. hor.) za zeměpanské právo výsostní, dlužno pojmy »výsost horní« a »regál horní« přísně lišiti. Rozumí se výsostí horní nejvyšší státní moc, kteráž vykonává vrchní dohled k hornictví; moc tato jest trojí: zákonodárná, a soudcovská výkonná. Regál horní vyvěrá však ze zvláštností hornictví a má svůj základ v té okolnosti, že hornictví nemůže být ponecháno libovůli držitelů pozemků. I jeví se být regál horní souborem práv zeměpanských, jichž předmětem jest ochrana povznesení hornictví, a zřetelem k tomu podmíněno jest provozování hornictví zákonými předpisy a určitými požadavky; se strany druhé hledí regál horní v dnešní formě a podobě své přizpůsobiti se co nejvíce potřebám závodů horních a průmyslu horního. Nynější vývoj regálu horního jest výsledkem netoliko událostí historických, nýbrž i historického rozvoje dnešních zařízení horních a průmyslu horního.

III. Regál horní v poměru k vlastnictví pozemkovému.

Positivní veřejné a soukromé právo obmezuje vlastnictví k povrchu země — a to pokud jde o půdu až do vnitra země i pokud jde o vrstvy vzduchové nad povrchem země. Kde pak rozhodující zájmy veřejného blaha státního obmezení takováto ukládají, podrobuje moc státní užívání určitých předmětů práva vlastnického zákonným ustanovením z toho právě důvodu, aby užívání naznačené dalo se v zájmu obecného blaha a ku povznesení jeho. Moc státní dopřává tedy každému nabývání a užívání nerostů státu vyhrazených, avšak s tou podmínkou, že šetřeny a splněny budou předpisy státní správou u věci vydané.

V dobách dřívějších nebylo lze cíle tohoto dosáhnouti jinak, než že vyhrazena byla zeměpánu horní výsost. Výhrada tato osvědčila se býti zdárnou pro hornictví, musí tudíž jakožto historické, stoleté právo koruny býti šetřena a zachována.

Není pochyby, že jisté nerosty povahou i množstvím užitečných součástí svých uspokojují všeobecné potřeby, podněcují živnostenskou, průmyslovou a obchodní činnost a proto odňaty že jsou volnému nakládání držitele pozemku a že vyhrazeny býti mohou a mají státu. Není však zájmem státu, aby těchto nerostů výhradně a sám na svůj účet dobýval a užíval, nýbrž mnohem racionelnějším jest k zachování hornictví dáti občanům státním zvláštní povolení, aby dobývání a zužitkování nerostů oněch tvořilo zvláštní odvětví průmyslu; stát spokojuje se při tom činností dozorcí hledě k tomu, aby těchto národních statků dobýváno bylo způsobem zaručujícím náležitě zužitkování i pokud možno dlouhé trvání hor, a v tomto smyslu rozuměti jest slovu »svoboda horní.«

Z uvedeného vysvítá, že nerosty vyhrazené nejsou ani věcmi bezpodmínečně volnými, ani výhradními předměty jmění státního, nýbrž kdokoli může přímo jich dobývati na základě ustanovení zákonem v té příčině vydaných, a že jsou předmětem jmění státního jen potud, že může jich nabýti správa říšských závodů horních dle shora uvedených ustanovení cestou zákona. Jeť pouze primitivním opatřením ta skutečnost, že výsost horní odnáší se na určité nerosty. Objem vyhrazených nerostů obmezen

byl v zákonu horním na ony předměty říše nerostné, jež mají mimo vši pochybnost cenu pro obecné zájmy státu a jichž zpravidla lze toliko provozováním hornictví přiměřeně dobývat (viz motivy k zák. hor.).

Nenáleží tudíž vyhrazené nerosty k užitkům půdy vypočteným v § 405 o. o. z. a vlastník pozemku jako takový nemá o sobě nijakého nároku na základě vlastnictví svého k vyhrazeným nerostům; nesmí pak též nikdo bez výslovného úředního povolení nerostů těchto ani hledati ani dobývat, nabývání a vykonávání práv z úředního povolení vyplývajících vázáno jest určitými všeobecnými předpisy právními, které z práva horního odvozeny a právem horním uspořádány jsou. S právem dobývat vyhrazené nerosty spojen jest vrchní dohled úřadů horních, povinnost zachovávat doly v způsobu těžebním a zapravovati předepsané dávky horní.

IV. Objem regálu horního.

Všeobecný zákon horní vykazuje zde u porovnání s dřívějšími zákony horními zřejmý pokrok; dřívější nejasnost určitými předpisy, takže pro příští doby všechny dosavadní pochybnosti pominuly. Platný zákon horní věnoval pozornost požadavkům a potřebám praktického života. Činí-li se v § 3. zák. hor. zmínka o vyhrazených nerostech, rozumí se tím ony nerosty, kteréž vykazují zvláštní 2 znaky, totiž znak obsažnosti (rudnatosti, pokud se týká, kovnatosti) a znak upotřebitelnosti. Náleží tudíž k regálu hornímu všechny nerosty, kterýchž lze upotřebiti, ježto obsahují kovy, síru, kamenec, skalici nebo sůl kuchyňskou, dále vody cementové, tuha, pryskyřice zemní, konečně všechny druhy uhlí černého a hnědého. Zákonem ze dne 11. května 1884 č. 71 ř. z. stanoveno, že v království haličském a Vladiměřsku i ve velkovévodství krakovském a vévodství bukovinském podléhají právu volného nakládání vlastníka pozemku zemní pryskyřice, zejména nafta (zemní olej, horní olej, petrolej, horní dehet), horský vosk (ozokerit, zemní vosk), asphalt, jakož i nerosty upotřebitelné obsažností zemní pryskyřice (živice — bitumen) vyjímaje bituminézní uhlí nerostné.

Nerostné uhlí podrobena jest v Haliči a v Bukovině disposičnímu právu vlastníka pozemku (zák. ze dne 11. května 1884 č. 71 ř. z., zem. zákon pro Halič ze dne 17. prosince 1884 č. 35 z. z. z r. 1886).

Předmětem regálu horního v Bukovině není zemní olej a horský dehet, dobývá-li se z nich olejů k svícení (rozh. ze dne 16. září 1866 č. 15.010, č. 15 z. z. z r. 1866). Vyhrazenými nerosty nejsou též minerály vyskytující se v Krajině, z nichž lze vyrobiti kov hlínníkový (rozh. ze dne 11. ledna 1866 č. 17.761).

Odnáší se tudíž regál horní k nerostům vyhrazeným, t. j.

1. k takovým, kterých lze upotřebiti, ježto v sobě obsahují kovy, síru, kamenec, skalici nebo sůl kuchyňskou,

2. k takovým, kteréž najdou se v přirozených ložiscích svých protivou k umělému shromáždění nerostů, jaké bývá v žilách, v jespech, v řečištích, ve slujích atd.

Jen když se udílí míry denní, mohou se výjimečně propůjčiti i staré opuštěné odvaly (haldy), kdež sneseny byly nerosty prací lidskou (§ 76 zák. hor.). Kdežto pak dle dřívějších zákonů horních a příslušných předpisů namnoze podrobovány byly regálu hornímu i drahokamy (české granáty), nenáleží tyto dnes již k nerostům vyhrazeným.

Sůl kuchyňská — ať se vyskytuje čistá jako sůl kamenná nebo smíšená se zemí (hlínou) nebo rozpuštěná v přirozených nebo uměle vyhloubených pramenech, — jest netoliko vyhrazeným nerostem, nýbrž přímo předmětem monopolu státního. I dobývání soli mořské náleží sem; jsou povinni držitelé soukromých soliváren veškeru vydobytou sůl přenechati eráru za ustanovenou cenu. Svoboda hornictví netýká se tedy těžení soli, jež rezervováno jest státu, a nesmí tudíž úřady horní soukromníkům propůjčiti ani kutacího práva, aby mohli hledati a otevřítí sůl kuchyňskou v ložiscích, pramenech nebo solankách, ani udělití jim práva k dobývání soli v naznačených místech. Jeť naopak každý úřad horní povinen, nabuda povědomostí o vyskytnutí se soli kamenné, solných pramenů nebo pod. zemních solanek, podati bez prodlení příslušnému úřadu finančnímu zevrubné oznámení o tom, aby úřad tento učinil potřebná opatření na ochranu monopolu státního (§ 2 prov. předp.).

V. Obor působnosti úřadů.

O sporném objemu a výkonu regálu horního mezi dvěma stranama povoláno jest rozhodovati v I. instanci horní hejtmanství, zvláště pokud jde o otázku, zda dotyčný nerost jest vyhrazeným čili nic; vede-li se důkaz, dožádají se pravidelně znalci (chemikové) o podání nálezu.

Zařadují-li se všechny druhy uhlí černého a hnědého v kategorii vyhrazených nerostů, nesejde na upotřebitelnosti nerostu tohoto co do obsahu jeho, nýbrž na tom, že dle pravidel vědy uznán jest kámen tento za »uhlí« (nál. spr. dv. soud. ze dne 30. listopadu 1889 č. 3703, sb. »Budwinski« č. 4990). Mají tedy úřady horní za povinnost, stále míti na očích předmět regálu horního.

Většina kamenů a zemin — zvláště barevných, — dále četné t. zv. minerální vody obsahují větší nebo menší množství kovů, síry, soli, a přece nemohou být vztaženy mezi vyhrazené nerosty, poněvadž nelze jich v celku upotřebiti k technické výrobě těchto vedlejších součástí jejich. Při posuzování této upotřebitelnosti rozhodují dosavadní zkušenosti v oboru huťarství a nerostopisu; rovněž může k posouzení pojmu vyhrazených nerostů náležitého vodítka poskytnouti značný pokrok věd vůbec.

Je-li pochybnost o tom, sluší-li určitý nerost zařaditi do třídy nerostů vyhrazených čili nic, dlužno uvážiti vylíčené poměry, vyslechnouti mínění odborníků nebo dotázati se míst vyšších; jestliže by úřady horní neměly bezpečných zpráv a vědomostí o takovýchto nových, dosud neobvyklých účincích součástí nerostových shora naznačených, povinny jsou ihned zpravit o tom představený úřad, jenž pak vyžádá si pokynů ministerstva (§ 1 vyk. předp.).

Regál poštovský viz Poštovníctví.

Registratura viz Spisovna.

Reglement služební vojenské jest soubor předpisů o vojenské službě v míru i ve válce platících pro všechny části vojska a pro všechny osoby válečné moci rakousko-uherského mocnářství, totiž: pro vojsko a válečné námořnictvo, pro c. k. rakouskou zeměbranu a pro kr. uherskou zemskou obranu (četnictvo, honvédy), konečně — ve válce — i pro oddíly domobrany povolané do zbraní. Reglement služební spočívá na stát. zákl. zák. ze dne 21. prosince 1867 č. 61 ř. z. (kus *a*) o provádění moci vládní a výkonné (č. 145 čl. 5), dále na stát. zákl. zákonu o společných záležitostech (§ 146 § 1 *b*), konečně zakládá se na uherském zákonu